

Sensorveiledning for EXPHIL03, selvstudiumsvarianten, vårsemesteret 2019

Filosofi- og vitenskapshistorie

1 Følelser og fornuft hos Hume og Kant

- a) Redegjør for begrepene inntrykk og idéer hos Hume og forklar hvilken rolle følelsene billigelse og misbilligelse spiller i hans moralfilosofi. Drøft på bakgrunn av dette Humes påstand om at fornuften ikke kan avgjøre om en gitt handling er dydig eller lastefull.
- b) Hvilken rolle spiller fornuften i Kants etikk? Kom i denne forbindelse inn på det sentrale prinsippet hans etikk hviler på og på den rollen viljen spiller i hans moralfilosofi.

Sensorveiledning:

- a) For å få C eller bedre må studenten vise at forskjellen mellom inntrykk og idéer er forstått og få klart frem at følelsene billigelse og misbilligelse er (refleksjons)inntrykk som utgjør grunnlaget for våre moralske dommer. I drøftingen bør en god student kunne vise til ett eller flere av de eksemplene Hume gir i pensumutdraget på fornuftens tilkortkommenhet når det gjelder å avgjøre om en handling er dydig eller lastefull. Studenten kan f. eks. trekke frem eksempelet med eiketrespiren, incesteksempelet eller problemet fornuften har med avgjøre hva det umoralske ved et mord skulle bestå i og vurdere holdbarheten i Humes argumentasjon ved f. eks. å trekke Kants syn på fornuftens rolle i etikken inn i drøftingen.
- b) For å få C eller bedre må studenten få frem at Kants etikk springer ut av den praktiske fornuft og kommer til uttrykk som et kategorisk imperativ. For å få C eller bedre må studenten også få frem at fornuftens rolle er å påvirke viljen til å frembringe handlinger motivert av aktelse for moralloven.

2 Viten om den ytre verden hos Hume og Descartes

- a) Redegjør for Descartes vokseksempel. Hvorfor hevder Descartes at vi ikke erkjenner voksstykket med sansene, men bare gjennom «åndens innsyn»?
- b) Redegjør for Humes' billjardkuleeksempel. Hvorfor hevder Hume at vi ikke kan fastslå at det finnes noen nødvendige forbindelser mellom hendelser i den ytre verden?

Sensorveiledning:

- a) For å få C eller bedre må studenten få frem Descartes' poeng om at sansene bare gir oss informasjon om forskjeller og derfor ikke kan si noe om identitet. Påstanden om at et voksstykke som gradvis går over fra en form til en annen når det føres nærmere ilden er det samme voksstykket kan ikke begrunnes ved å vise til våre sanseinntrykk. At voksstykket er det samme voksstykket kan bare fastslås av fornuften gjennom «åndens innsyn».
- b) For å få C eller bedre må studenten kunne redegjøre for hovedpoenget med Humes biljardkuleeksempel som er at bare forrang, kontakt og konstant samsvar mellom kule A og B er observerbart, men at en nødvendig forbindelse eller en kraftoverføring mellom dem ikke er det og at dette siste er grunnen til at Hume avviser at vi kan vite noe om nødvendige kausalsammenhenger eller forbindelser i den ytre verden.

Etikk

1 Absolutisme:

- a) I sin diskusjon av etisk relativisme innfører Fred Feldman begrepet *absolutisme*. Hva legger han i dette og hvilken bruk gjør han av dette begrepet?
- b) Diskuter og ta stilling til om det er rimelig å kalle de følgende etiske retningene for absolutistiske:

1. utilitarismen
2. deontologien
3. konvensjonalismen

Sensorveiledning

Kandidaten bør for å få C vise forståelse for hva Feldman mener med *absolutisme*. Her er det sentralt å få frem at det dreier seg om et universelt kriterium for å avgjøre handlingers moralske status. Det er et pluss hvis kandidaten i tillegg viser at Feldman bruker absolutismekriteriet som en prøvestein for å skille ut de teorier som *reelt* er relativistiske. Bare de teorier som står i motsetning til absolutismen vil være essensielt relativistiske for Feldman.

Det er også et krav til C at kandidaten vurderer utilitarisme og deontologi som absolutistiske, gitt Feldmans kriterium.

For å få B eller bedre kreves det i tillegg en fornuftig diskusjon av hva konvensjonalismen er i denne sammenheng. Hvilken konklusjon kandidaten ender på er ikke avgjørende.

2 Dydsetikk

- a) Hva er dydsetikk?
- b) Rosalind Hursthouse skriver i sitt forsvar for dydsetikken at en god etisk teori bør, som dydsetikken, ha synspunkter på hva som er verdt å strebe etter og hva som virkelig betyr noe i et menneskes liv. Forklar hva hun mener og drøft om dette er en treffende kritikk av alternative etiske teorier som utilitarismen og deontologien.

Sensorveiledning:

En besvarelse til C må ha en rimelig grei fremstilling av dydsetikken. Dette er hovedpunktet slik at en svak besvarelse av spørsmål b ikke nødvendigvis er ødeleggende for en slik karakter. For å få B eller bedre kreves det imidlertid forståelse av Hursthouse sitt poeng om at en adekvat etisk teori må ha synspunkter på hva som er det gode liv. Karakteren A fordrer i tillegg at kandidaten kan mønstre argumenter til forsvar for at utilitarismen eller deontologien nettopp ser det som en styrke for en etisk teori at den ikke har bestemte synspunkter på hvilket liv som er etterstrebellesverdig for den enkelte.